Prakseologia nr 166/2024
https://doi.org/10.7206/prak.0079-4872_2015_160_66

Słowo od Redakcji

Szanownym Czytelnikom przekazujemy kolejny, 166. numer „Prakseologii". W numerze 162. szczególną uwagę poświęciliśmy prolegomenom do filozofii przedsiębiorstwa (w związku z 25. rocznicą śmierci Józefa Innocentego M. Bocheńskiego OP), w numerze 163–164 – koncepcji „filozofii praktyczności" (w związku ze 135. rocznicą urodzin Tadeusza Kotarbińskiego i ukazaniem się książki Wojciecha W. Gasparskiego pod tym tytułem), a w numerze 165. relacji pomiędzy prakseologią i etyką oraz wkładowi Wojciecha Gasparskiego do myśli prakseologicznej. W niniejszym numerze szczególne miejsce zajmuje natomiast relacja między prakseologią a teorią organizacji, która jest niezmiernie istotna. Trudna do przecenienia jest tu rola prakseologii, w której znaleźć można teoretyczne podstawy skutecznego rozwiązywania przeważającej części problemów w zakresie zarządzania i teorii organizacji. To właśnie refleksja prakseologiczna dostarcza naukom o zarządzaniu bardzo efektywnych i precyzyjnych narzędzi do oceny racjonalności i efektywności działań oraz procesów organizacyjnych. Zwłaszcza w polskiej tradycji naukowej takie prakseologiczne ujęcie organizacji, jako swego rodzaju funkcjonalnej całości, przyniosło znaczące efekty. Obie te dyscypliny łączył ze sobą w swoich pracach Jan Zieleniewski, który był jednym z głównych inicjatorów – obok Tadeusza Kotarbińskiego – powstania naszego pisma (początkowo pod tytułem „Materiały Prakseologiczne")[1].

[1] Zob. M. W. Bukała, W. W. Gasparski, *The Polish School of Praxiology: Historical Background, Essential Features, the Founder and Main Representatives*, „Edukacja Filozoficzna", 74 (2022):

Z tym zagadnieniem wiąże się rozprawa Alojzego Czecha, poświęcona zapoznanej niestety w pewnym stopniu postaci Józefa A. Teslara, który przed stu laty odegrał zasadniczą rolę w recepcji organizatorskich koncepcji Henri Fayola w Polsce. Do oddziaływania między dyscyplinami prakseologii i teorii organizacji (i zarządzania) nawiązuje również recenzja książki Piotra Górskiego *Między nauką a polityką. Środowisko nauk o zarządzaniu i jego refleksja teoretyczna w Polsce lat 1945–2000*[2], również pióra A. Czecha, a także, pośrednio, artykuł Dariusza Bąka o roli programów etycznych w organizacji.

Opisane w artykule D. Bąka rozwiązania w zakresie tworzenia programów etycznych firmy, nawiązujące do współczesnych przykładów na polu praktyki zarządzania[3], zostały przedstawione na konferencji 6 grudnia 2022 roku, która otworzyła cykl konferencji prakseologicznych w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie[4]. Z jednym z przedstawionych tam referatów wiąże się także artykuł Roberta Sroki. Autor ten zestawia teorię infrastruktury etycznej, rozwijaną przez Wojciecha Gasparskiego, z zyskującym obecnie na znaczeniu ruchem Benefit Corporation (*B Corp*), w który włącza się wiele firm w USA i w niektórych krajach Europy, a który zaznaczył swą obecność również w Polsce[5]. Formuła *B Corp* stanowi ciekawy i warty uwagi przykład promowania etyki w biznesie. Warto jednak pamiętać, że w ruchu tym uczestniczą również takie firmy, których działania były wcześniej poddane krytyce przez etyków biznesu, wskazujących, iż wyróżnia je nie tyle spójny i zgodny z etyką styl zarządzania, ile określone zaangażowanie ideologiczne. Pisze o tym Robert Sirco w 17. tomie „Praxiology", poświęconym przedsiębior-

183–204, patrz: 186–187 i 191–194; a także prace A. Czecha poświęcone osiągnięciom J. Zieleniewskiego.

[2] Kraków: Wydaw. AGH, 2024.

[3] Z działalności firmy Polfarma.

[4] III konferencja prakseologiczna na SGH planowana jest na styczeń 2026 roku.

[5] Do ruchu Benefit Corporation należy firma Benefit Systems, oferująca karty Multisport.

czości[6], oraz Vivek Ramaswamy w swojej głośnej książce *Voke S.A. Kulisy amerykańskiego przekrętu sprawiedliwości społecznej*[7], w której określa to zjawisko „sygnalizowaniem cnoty" (*virtue signaling*). To zagrożenie jawi się współcześnie jako jedno z największych wyzwań stojących przed etyczną refleksją nad gospodarowaniem. Do tematyki I konferencji prakseologicznej odwołuje się również artykuł Grzegorza Szulczewskiego, dotyczący książki *Przedsiębiorczość. Etyka i odpowiedzialność*[8], a szczególnie do jej 1. rozdziału, autorstwa Wojciecha Gasparskiego („Przedsiębiorczość: wartości i odpowiedzialność. Retrospekcje i postulaty", s. 19–36). Zamykający dział „Dyskusje" artykuł Jacka Gniadka SVD poświęcony jest z kolei koncepcji Saifedeana Ammousa, libańsko-palestyńskiego ekonomisty, związanego ze szkołą austriacką i dotyczy żywo dyskutowanego obecnie zagadnienia gospodarowania energią. W tytule książki Ammousa, *Zasady ekonomii*, znajdujemy odwołanie do klasycznej pracy Carla Mengera[9].

W dziale „Artykuły recenzyjne", oprócz wspominanego już tekstu o książce Piotra Górskiego, czytelnicy znajdą również artykuły poświęcone polskiemu przekładowi pracy *Działanie* Jeana Ousseta (artykuł autorstwa niżej podpisanego Marcina W. Bukały oraz Tomasza Owsianika)[10], a także książce Jakuba Wozinskiego *Od*

[6] R. Sirco, *The Entrepreneurial Vocation*, [w:] *Entrepreneurship: Values and Responsibility*, ed. W.W. Gasparski, L. Ryan, S. Kwiatkowski (Praxiology: The International Annual of Practical Philosophy and Methodology, 17), New Brunswick (NJ): Transaction Publishers: 153–175 (zob. 160–163).

[7] V. Ramaswamy, *Woke S.A. Kulisy amerykańskiego przekrętu sprawiedliwości społecznej*, tłum. A. Janus, Warszawa: Wydawnictwo WEI, 2023. Jak przekonuje autor: „Współczesne korporacje wykorzystują każdą okazję, aby zasygnalizować nam swoją cnotliwą tożsamość, abyśmy jako ich klienci mogli pokazać się z własną", *tamże*: 221.

[8] *Przedsiębiorczość. Etyka i odpowiedzialność*, red. W.W. Gasparskiego i. Koładkiewicz, Warszawa: Wydawnictwa Naukowe PWN, 2023.

[9] Zob. S. Ammous, *Zasady ekonomii*, tłum. W. Falkowski, Wroclaw: Freedom Publishing, 2024.

[10] J. Ousset, *Działanie*, tłum. M. Beściak, Kraków: Andegavenum, 2021.

ujścia Wisły po Morze Czarne[11] (również pióra M.W. Bukały), która dotyczy przede wszystkim historii gospodarczej, ale nawiązuje do pewnych koncepcji prakseologicznych szkoły austriackiej. Kolejny już raz publikujemy w „Prakseologii" krótkie noty recenzyjne[12]. W tym tomie poświęcone są one książkom takich autorów, jak: Roland Baader, Dorna Behdadi, Gilbert Chesterton, Jörg G. Hülsmann, Zdzisław Ilski, Matthew Lysiak z Saifedeanem Ammousem, Grzegorz M. Malinowski, Domingo de Soto[13] oraz Nassim N. Taleb. Czytelnicy znajdą także w niniejszym tomie kolejną bibliografię prakseologiczną (za lata 2022-2023).

Podobnie jak ankieta „Prakseologii" tomu 163–164, ankieta w niniejszym tomie dotyczy zagadnienia etyki w biznesie, ale tym razem postrzeganego z perspektywy samych przedsiębiorców. Ważne jest, aby łamy naukowych periodyków, jak „Prakseologia", udostępnić także praktykom[14]. Prowadząc przez lata swoje przedsiębiorstwa, doskonale znają oni i odczuwają „na własnej skórze" zmieniające się warunki gospodarowania wraz z całym kulturowym, społecznym i politycznym otoczeniem biznesu. Dzięki temu mają oni okazję do zaprezentowania swoich – często bardzo krytycznych – uwag na temat realiów przedsiębiorczości we współczesnej Polsce oraz bolączek z tym związanych. W konsekwencji głos praktyków może stać się bardziej słyszany w środowisku naukowym, eksperckim i politycznym, przekładając się na konkretne decyzje sprzyjające poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Środowisku naukowemu natomiast wsłuchiwanie się w opinie ludzi zmagających się z trudnościami i przeciwnościami w prowadzeniu

[11] J. Wozinski, *Od ujścia Wisły po Morze Czarne. Handlowo-gospodarcze tło dziejów Polski*, t. II. *(1572–1795)*, Warszawa: Prohibita, 2022.

[12] Opracowane przez J. Gniadka oraz niżej podpisanych.

[13] Angielski tłum. traktatu *Deliberatio de causa pauperum* pod red. Wima Decocka, opublikowane w godnej polecenia serii „Sources in Early Modern Economics Ethics and Law".

[14] Choć jeden z uczestniczących w ankiecie praktyków, Piotr P. Orłowski, jest zarazem autorem monografii naukowej o tożsamości liderów i formacji liderów w biznesie, recenzowanej w „Prakseologii" 165 (2023): 169-172 (przez Adama Machowkiego).

https://doi.org/10.7206/prak.0079-4872_2015_160_66

własnych firm może przynieść korzyść polegającą na weryfikacji pewnych utrwalonych postaw oraz stereotypów. Dzięki poznawaniu praktycznych meandrów przedsiębiorczości środowisko naukowe może nie tylko lepiej poznać ciekawe szczegółowe przypadki z praktyki biznesowej, ale i trafniej ocenić uwarunkowania i problemy całych branż oraz rynków. Redaktorem ankiety w niniejszym tomie jest niżej podpisany Wiesław Banach, który zebrał odpowiedzi od przedsiębiorców, opracował je i opatrzył komentarzem.

Nota zamieszczona w dziale *In memoriam* przez A. Czecha, poświęcona dorobkowi śp. Kazimierza Zimniewicza (1940–2024), ukazuje akcentowany już związek między prakseologią i teorią organizacji, obecny w myśli tego wybitnego przedstawiciela nauk o zarządzaniu.

Redakcja dziękuje wszystkim, którzy wnieśli wkład do powstania niniejszego tomu, w szczególności Autorom artykułów, recenzji – w tym zwłaszcza Alojzemu Czechowi – oraz Uczestnikom Ankiety i Recenzentom nadesłanych tekstów.

Wiesław Banach i Marcin W. Bukała
(Redaktorzy tomu)

Prakseologia

166 (2024)

Treść numeru

Słowo od Redakcji
(**Wiesław Banach, Marcin W. Bukała**) ***3***

STUDIA

Alojzy Czech — Mjr dr Józef Andrzej Teslar (1889–1961) i jego wkład w recepcję dzieła Henri Fayola w Polsce ***11***
Major Dr. Józef Andrzej Teslar (1889–1961) and His Contribution to the Reception of Henri Fayol's Work in Poland (Summary) ***48***

Dariusz Bąk — Program etyczny jako narzędzie wpływu w organizacji ***51***
Ethical program as a tool of influence in the organization (Summary) ***74***

DYSKUSJE

Robert Sroka — Infrastruktura etyczna biznesu – koncepcja Wojciecha Gasparskiego i współczesne rozwiązania ***77***
Ethical business infrastructure – Wojciech Gasparski's concept and contemporary solutions (Summary) ***99***

Grzegorz Szulczewski — Przedsiębiorczość w ostatnich „retrospekcjach i postulatach" Profesora Gasparskiego ***101***
Entrepreneurship in the last „retrospections and postulates" by the Professor Gasparski (Summary) ***105***

Jacek Gniadek SVD — Niezmienne zasady ekonomii ***107***
Immutable principles of economics (Summary) ***115***

ARTYKUŁY RECENZYJNE

O działaniu na styku sfer duchowej, społecznej i politycznej – recenzja książki Jeana Ousseta »Działanie« (Kraków, 2021)
(**Marcin W. Bukała, Tomasz Owsianik**) ***119***
On the action at the intersection of the spiritual, social and political spheres (Summary) ***125***

Historia Polski opisana z nawiązaniem do prakseologii misesowskiej – recenzja książki Jakuba Wozinskiego »Od ujścia Wisły po Morze Czarne. Handlowo-gospodarcze tło dziejów Polski«, t. II. »1572–1795« (Warszawa, 2022) (**Marcin W. Bukała**) ***127***

The history of Poland described in relation to praxeology of Ludwig von Mises (Summary) ***136***

Nauki o zarządzaniu w Polsce drugiej połowy XX stulecia – recenzja książki Piotra Górskiego »Między nauką a polityką. Środowisko nauk o zarządzaniu i jego refleksja teoretyczna w Polsce lat 1945–2000« (Kraków, 2024) (**Alojzy Czech**) ***136***

Management sciences in Poland in the second half of the 20th century (Summary) ***142***

INFORMACJE O PUBLIKACJACH

Noty o książkach: G. Chesterton, *Eugenika i inne zło* (2021); R. Baader, *Koniec pieniądza papierowego* (2022); Z. Ilski, *System wyborczy do Izby Poselskiej parlamentu Polski przedrozbiorowej, Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego* (2022); D. Behdadi, *Nonhuman Moral Agency. A Practice-Focused Exploration of Moral Agency in Nonhuman Animals and Artificial Intelligence* (2023); G. M. Malinowski, *Economia niepewności, czyli jak nie być frajerem?* (2023); D. de Soto, *Deliberation on the Cause of the Poor*, ed. by W. Decock (2023); N. N. Taleb, *Antykruchość. Jak żyć w świecie którego nie rozumiemy* (2023); J.G. Hülsmann, *Abundance, Generosity, and the State: An Inquiry into Economic Principles* (2024); M. Lysiak z S. Ammousem, *Żywność dekretowa. Czym karmi nas rząd* (2024) (**Wiesław Banach, Marcin W. Bukała, Jacek Gniadek**) ***149***

Wykaz prac naukowych związanych z myślą prakseologiczną opublikowanych w Polsce w latach 2022–2023 (wybór) (**Redakcja**) ***171***

ANKIETA „PRAKSEOLOGII"

Warunki prowadzenia biznesu w Polsce a etyka – perspektywa przedsiębiorców (wstęp i red. **Wiesław Banach**) ***187***

Business Conditions in Poland and Ethics – Entrepreneurs' Perspective (Summary) ***208***

KRONIKA

Sprawozdanie z działalności ZG Towarzystwa Naukowego Prakseologii za 2023 rok (wyciąg); TNP na Festiwalu Nauki w Warszawie: 2023; II konferencja prakseologiczna: „Prakseologia, etyka, sztuczna inteligencja" (3 XII 2024) (**Redakcja**) ***209***

IN MEMORIAM

Śp. prof. Kazimierz Zimniewicz (1940–2024) (**Alojzy Czech**) ***217***

Noty o Autorach ***229***